УДК 330.341

УТОЧНЮВАЛЬНЕ ОЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «ФІНАНСУВАННЯ» ТА «ІНВЕСТУВАННЯ» В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

ДУДНИК О.В., АСПІРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА

В статті здійснено порівняння понять фінансування та інвестування. Визначені принципи та функції даних процесів в сільському господарстві.

Comparison of concepts of financing and investing is carried out in the article. Certain principles and functions of these processes are in agriculture.

Постановка проблем у загальному вигляді. В сучасних ринкових умовах відбувається загострення питання фінансування виробничої та інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, що підтверджується значущістю діяльності підприємств АПК для України в цілому. Оскільки сільськогосподарські підприємства створюють багато робочих місць не тільки на власних підприємствах, а й на підприємствах суміжних, споживачах, постачальниках; агропромислова продукція є основою для функціонування інших галузей народного господарства, виробляє 11% валового внутрішнього продукту, є сировинною базою для переробної, харчової, легкої промисловості, формує продовольчу безпеку та впливає на соціально-економічну ситуацію в державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Опрацювання спеціалізованих економічних видань свідчить, що різні аспекти фінансового та інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств широко розглядаються вітчизняними авторами: О.Є. Гудзь, М.Я. Дем'яненко, П.Т. Саблук, П.А. Стецюк та іншими. Проте залишається низка дискусійних питань, які потребують подальших досліджень. Зокрема це стосується трактування теоретичних положень таких економічних категорій, як фінансування та інвестування в сільському господарстві, з врахуванням особливостей цієї галузі.

Виклад основного матеріалу досліджень. Слово фінансування (financing, Finanzierung f) походить від латинського financia, що в перекладі означає грошовий платіж.

**Науковий керівник –Мазнєв Г.Є., професор*

На даний час, в економічних джерелах існує декілька підходів до трактування поняття «фінансування». Одні автори розглядають фінансування як процес постачання, забезпечення необхідними фінансовими ресурсами (грошовими ресурсами) потреб розширеного відтворення [1, 2, 3], інші як сукупність методів і засобів покриття витрат, необхідних для реалізації економічного проекту [4].

Терещенко О.О., наприклад, розглядає фінансування, як мобілізацію підприємством необхідних для виконання поставлених перед ним планових завдань фінансових ресурсів; комплекс заходів щодо формування та обслуговування капіталу підприємства [5].

Лапуста М.Г. має зовсім протилежну думку: фінансування – це процес утворення капіталу у всіх його формах[6] .

Більш узагальнене визначення формулює Алексеєнко Л.М.: фінансування передбачає надання капіталів і залучення інвестицій (капіталовкладень) для втілення (реалізації) певного проекту [7].

Сегмент фінансування, як стверджує Вишневська О.М., є двосторонньою основою фінансування виробничо-комерційної діяльності господарського суб'єкту. Перша частина відображає розпорядження прибутком від основної діяльності підприємства, який одержано протягом певного періоду часу. Друга частина відображає можливості джерела формування довгострокового капіталу, показує власність, яка збільшена на суму нерозподіленого прибутку та довгострокових зобов'язань з обох сторін [8].

На нашу думку, фінансування слід розглядати, як виділення високоліквідних активів для придбання необхідних ресурсів для забезпечення виконання поставленої цілі. Отримання прибутку не є обов'язковим.

Термін „інвестиції" походить від латинського „invest", що означає укладати". Але досить часто це слово трактують як вкладення коштів в основний капітал з метою отримання прибутку, при цьому приріст капіталу повинен бути достатнім, щоб компенсувати інвестору відмову від використання ним наявних коштів на споживання в поточному періоді, одержати винагороду за ризик, відшкодувати втрати від інфляції у майбутньому періоді. Такий підхід до розуміння інвестицій є домінуючим, як у вітчизняній, так і в закордонній економічній літературі.

У рамках цього уявлення існує багато модифікацій поняття "інвестицій", поява яких обумовлена специфікою та традиціями різних економічних шкіл та течій.

Найбільш чітко виявлена сутнісна характеристика інвестицій у

працях Дж. Кейнса: з одного боку, він бачить в них розмір акумульованого доходу з метою накопичення та обсяг ресурсів, тобто потенційний інвестиційний попит. З іншого боку, інвестиції мають форму вкладень (витрат), які визначають приріст вартості капітального майна, тобто як реалізовані попит та пропозиція. [9].

Поняття "інвестиції", як підкреслює, наприклад, І. Бланк [10] не еквівалентно поняттю "капітальні вкладення". Останнє розглядається як вкладення капіталу у відтворювання основних коштів. Разом із тим, інвестиції можуть здійснюватися і в приріст оборотних активів, і в нематеріальні активи, і в різні фінансові інструменти.

Деякі автори, наприклад, М.В. Грачева обмежують поняття інвестицій довгостроковими вкладеннями коштів (наприклад, капітальні вкладення, вкладення в акції інституціональних інвесторів) [11]. Разом із тим інвестиції можуть бути і короткостроковими, наприклад, Бланк І.А. відзначає, що основою короткострокових інвестицій підприємства є його короткострокові фінансові вкладення [10].

В Законі України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.91 р. дається визначення інвестиції як грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладається в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку чи досягнення соціального ефекту [12].

Поняття "інвестиції" є занадто всебічним, щоб дати йому єдине та вичерпне визначення. У різних розділах економічної науки та різних галузях практичної діяльності його тлумачення має свої особливості.

Наприклад, у макроекономіці науковці інвестиції визначають як частину сукупних витрат, що складається з витрат на нові засоби виробництва, житло або збільшення товарних запасів. Інвестиції – це частина валового внутрішнього продукту, яка не спожита у поточному періоді, а забезпечує приріст капіталу в економіці країни у майбутньому.

Крім того, Лабенко О.М. запропонував розуміти інвестиції з позицій макроекономіки як всі види ресурсів у вигляді відшкодованих витрат на раніше здійснені вкладення та частини приросту доданої вартості, які у сукупності забезпечують безперервність процесу розширеного відтворення [13, с. 6].

З точки зору мікроекономіки – інвестиції є вкладенням фінансового, матеріального та нематеріального капіталу в об’єкти підприємницької діяльності з метою його примноження та/або

отримання соціального ефекту.

Мікроекономіка розглядає інвестиції як процес створення нового капіталу (у т.ч. засоби виробництва і людський капітал), а в теорії фінансів під інвестиціями розуміють придбання реальних чи фінансових активів з метою отримання прибутку.

В економічних джерелах зустрічається твердження, що якщо метою фінансування є отримання прибутку – то фінансування перетворюється на інвестування. З цього випливає, що інвестування є різновидом фінансування.

Крім того, фінансування П.А. Стецюк розглядає «як етап накопичення фінансових ресурсів…Інвестування – це етап використання (вкладення) фінансових ресурсів» [14, с. 74]

На скільки це вірно та чи є принципові відмінності між цими поняттями можна визначити дослідивши їх сутність, визначивши принципи та функції.

Сутність — це комплекс необхідних, глибинних зв'язків і відносин, які визначають основні риси, особливості і тенденції розвитку певної матеріальної системи. Сутність розкриває лише глибинні, сталі, внутрішньо необхідні, причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищам і процесами.

В результаті дослідження понять, встановлено, що поняття взаємопов’язані, так як інвестування інвестиційної діяльності здійснюється за рахунок джерел фінансування, а фінансування звичайної діяльності може фінансуватися за рахунок інвестованих ресурсів в рамках інвестиційного проекту.

Ми погоджуємося з думкою Лабенко О.М., що поняття подібні в тому, що вони як процеси, орієнтовані на платежі, є тотожними [13, С.7].

Крім того, фінансування та інвестування завжди мають джерела формування, здійснюються цілеспрямовано, для них характерний фактор часу та ризику, регламентуються нормативно-законодавчими актами.

Першочергова відмінність полягає в меті здійснення платежів. Метою фінансування є придбання ресурсів для забезпечення виробничого, інвестиційного, інноваційного процесів, а метою інвестування отримання прибутку чи соціального результату від використання об’єкту інвестування.

Відмінними також є принципи та функції даних процесів в сільському господарстві, що обумовлено особливостями галузі. Розглянемо їх в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняння принципів та функцій фінансування та інвестування в сільському господарстві

	Фінансування	**Інвестування**
Функції	1) розподільча – наявні фінансові ресурси розподіляються за напрямками та об'єктами використання; 2) регулююча – за допомогою фінансування регулюються виробничі процеси, спрямовуються кошти в ті напрямки, які потребують цього. 3) прогнозування – в процесі фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств плануються результати його діяльності та періоди надходження витрачання та надходження фінансових ресурсів; 4) координації - наявні та мобілізовані фінансові ресурси повинні спрямовуватися на досягнення цілей, визначених у стратегії розвитку підприємства; 5) інвестиційна – вільні фінансові ресурси спрямовуються в інвестиційну діяльність.	1) розподільча – відбувається розподіл створеного суспільного продукту в його грошовій формі між окремими власниками, рівнями і сферами сільськогосподарського виробництва; 2) регулююча – контроль за процесами відтворення капіталу і підтримання темпів його росту; 3) інноваційна – прискорення науково-технічного прогресу, впровадження інновацій; 4) стимулююча. Інвестування спрямовано на оновлення основних засобів виробництва, на активізацію можливих резервів; 5) індикативна – інвестиції дозоляють контролювати рух до поставленої цілі, тобто виробити такі регулюючі механізми, що забезпечують стабільний розвиток.
Принципи	1) платності – платежі за позиковий капітал визначаються умовами угоди, а за власний капітал підприємства – дивідендною політикою; 2) сезонності – залежить від циклу виробництва сільськогосподарської продукції; 3) цільового спрямування – удосконалення форм та методів оперативного управління виробничою та фінансовою діяльністю сільськогосподарських підприємств. 4) економії – застосовується на стадії фактичного використання коштів й проявляється у раціональному використанні трудових та матеріальних ресурсів, використанні новітніх ресурсозберігаючих технологій, підвищенні норм виробітку сировини та природних ресурсів тощо. 5) оптимального поєднання власних, кредитних та бюджетних коштів - полягає в тому, що під час визначення обсягу фінансування на всіх рівнях спочатку враховується наявність та можливість використання власних коштів або скорочення власних видатків, потім можливість отримання банківських кредитів та державних асигнувань.	1) максимізація прибутку, орієнтація на зростання капіталу 2) мінімізація ризику – врахування можливих проявів внутрішнього та зовнішнього середовища та розробка заходів щодо їх нейтралізації; 3) відповідність стратегії 4) врахування вартості капіталу 5) диверсифікація - розробка нових видів продукції одночасно з освоєнням нових ринків; 6) управління проектами, програмою, портфелем 7) детальне планування 8) контролю - постійний моніторинг прийняття рішень; 9) ритмічність - інвестовані кошти надходять згідно затвердженого графіку та у встановленому обсязі.

Наступна відмінність полягає в видах діяльності, які обслуговують поняття, що досліджуються. Так, фінансування забезпечує фінансовими ресурсами операційну, фінансову, інвестиційну та надзвичайну діяльність сільськогосподарських підприємств, а інвестування спрямоване лише на інвестиційну діяльність підприємства. Згідно П(С)БО № 4 «Звіт про рух грошових коштів» під інвестиційною діяльністю слід розуміти придбання та реалізація необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів; операційною діяльністю – основну діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю; під фінансовою діяльністю – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Суть поняття фінансування передбачає використання лише фінансових ресурсів, що включають високоліквідні активи підприємства. На відміну від фінансування при інвестуванні вкладення можуть здійснюватись не лише у вигляді фінансових ресурсів, а й у формі рухомого і нерухомого майна, фондових інструментів (передусім, цінних паперів), нематеріальних активів (майнові і немайнові права, патенти і ліцензії, товарні знаки, ноу-хау тощо).

Висновки. За результатами проведено порівняння можемо зробити висновок, що інвестування – процес вкладення капіталу у всіх його видах на чітко визначений період з метою нарощення капіталу, отримання прибутку чи соціального ефекту, а фінансування – процес забезпечення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності фінансовими ресурсами з метою придбання необхідних ресурсів та досягнення поставлених цілей. Фінансування та інвестування не тотожні поняття, хоча взаємопов'язані. В сучасних умовах господарювання сільськогосподарських підприємств фінансування передує інвестуванню, що пояснюється слабим інвестиційним кліматом в країні. Фінансування здійснюється для підтримання функціонування суб'єкта господарської діяльності, дозволяє виробникам сільськогосподарської продукції забезпечити виробництво необхідними матеріально-технічними ресурсами в повному обсязі й за повним асортиментом, а інвестування спрямовується на впровадження ресурсозберігаючих технологій, селекцію та інші прояви інтенсивного розвитку виробництва.

Література.

1. Енциклопедичний словник бізнесмена: менеджмент, маркетинг, інформатика / Під заг. ред. М.І. Молдаванова. – К.: Техніка, 1993. – 856 с

2. Энциклопедический словарь экономики и права. – Режим доступу: http://slovo.yaxy.ru/96.html

3. Ершова И.В. имущество и финансы предприятия. Правовое регулирование : [уч-практ.пос.] / Ершова И.В. – М.:Юристь, 1999. – 397 с.

4. Фінанси: Підручник / За ред. СІ. Юрія, В.М. Федосова. - К.: Знання, Ф59 2008.-611с.

5. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. / О. О. Терещенко.– К. : КНЕУ, 2003.–554 с.

6. Лапуста М.Г. Предпринимательство: [учебник] / М.Г. Лапустина, А.Г.Поршнев,Ю.Л. Старостин, Л.Г. Скамай [под. ред. М.Г. Лапусті]. – 2-е изд., испр и доп. – М.:Инфа-м, 2002.- 520С.

7. Алєксєєнко Л.М. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок (українсько-англійський тлумачний словник) / Л.М.Алєсєєнко, В.М. Олексієнко, А.І. Юркевич. – Тернопіль : Економічна думка, 2000. – 591 с.

8. Вишневська О.М. Ресурсний потенціал підприємств сільськогосподарських підприємств [монографія] / Вишневська О.М. – Миколаїв: «Видавництво Ірини Гудим», 2009. – 248 с.

9. Малярова Т.В. Інвестиційна діяльність. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720

10. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс/ И.А.Бланк. – К.: Ника-центр, 1999. – 528 с.

11. Грачева М. В. Анализ проектных рисков:[Учеб. пособие для вузов] / М.В. Грачева. — М.: ЗАО "Финстатинформ", 1999.

12. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18 вересня 1991 р.. - Відомості Верховної Ради. — 1991. — № 47. — С. 646.

13. Лабенко О.М. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств та її фінансування: автореферат. дис.. на здоб. наук.ст. канд..ек.наук: 08.0004 «економіка та управління підприємствами» / О.М. Лабенко. – Київ, 2008

14. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: [монографія] / П.А. Стецюк.- К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.